

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
5211 CR Den Haag

Afschrift aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

Datum 20 november 2007

Ons kenmerk HDAB2007030412

Onderwerp Brieven naar aanleiding van het wetgevingsoverleg personeel
en het wetgevingsoverleg materieel

Tijdens het wetgevingsoverleg personeel van 5 november en het wetgevingsoverleg materieel van 12 november jl. heb ik toegezegd u voorafgaand aan de begrotingsbehandeling over enige onderwerpen nader te informeren. Bijgaand informeer ik u over aansprakelijkheid en verjaring, de uitvoering van de motie-Harrewijn, de financiering van landmijnen, de exploitatiekosten van F-16 bewapening, en de inzet en inzetbaarheid van defensiematerieel.

Aansprakelijkheid en verjaring

Tijdens het wetgevingsoverleg personeel is gevraagd naar het beleid met betrekking tot de vaststelling van de aansprakelijkheid van het ministerie van Defensie voor psychisch letsel (PTSS) ontstaan vóór 1 juli 2007. Ook is gevraagd af te zien van een beroep op de verjaring bij psychisch letsel en te komen tot een generaal pardon.

De Kaderwet militaire pensioenen (KMP) kent geen verjaring. Gewezen militairen kunnen altijd een verzoek indienen voor toekenning van een militair invaliditeitspensioen (MIP). De discussie over de vaststelling van aansprakelijkheid richt zich dan ook op de vergoeding van restschade, dat wil zeggen de schade die resteert na de toekenning van het MIP. Voor deze restschade geldt niet de KMP, maar het rechtsregime van het Burgerlijk Wetboek. Dat brengt mee dat bij de vaststelling van de aansprakelijkheid tevens de verjaring wordt gezien.

Defensie

Aansprakelijkheid

In het nieuwe stelsel voor volledige schadevergoeding is het niet langer noodzakelijk dat oorlogs- en dienstslachtoffers het ministerie van Defensie aansprakelijk stellen voor lichamelijk of psychisch letsel ontstaan na 1 juli 2007 tijdens de uitoefening van de militaire dienst onder buitengewone of daarmee vergelijkbare omstandigheden. Om in aanmerking te worden gebracht voor een volledige schadevergoeding volstaat de aanvraag van een MIP. Bij de behandeling van de aanvraag van het MIP wordt namelijk tevens bezien of sprake is van restschade. Dit is een logisch gevolg van de aanvaarding van het risico dat militairen onder de bedoelde omstandigheden letselschade kunnen oplopen.

Voor vergoeding van restschade die is ontstaan vóór 1 juli 2007 moeten oorlogs- en dienstslachtoffers het ministerie van Defensie nog wel aansprakelijk stellen. De aansprakelijkheid wordt vervolgens getoetst aan de criteria zoals die de Centrale Raad van Beroep heeft vastgesteld met zijn uitspraak van 22 juni 2000 (TAR 2000/112). Volgens de raad gaat het daarbij om de vraag of de (ambtelijk) werkgever zijn plicht om te zorgen voor veilige arbeidsomstandigheden heeft geschonden. Dit betreft maatregelen die de werkgever redelijkerwijs had moeten treffen om te voorkomen dat de werknemer schade lijdt. Volgens het aansprakelijkheidsrecht ligt de bewijslast bij de werkgever, die moet aantonen dat de zorgplicht niet is geschonden.

Op grond van het aansprakelijkheidsrecht wordt ook bezien of een vordering tijdig is ingediend en niet is verjaard. Bij letselschade geldt wettelijk een absolute verjaringstermijn van twintig jaar en een relatieve verjaringstermijn van vijf jaar. De absolute verjaringstermijn van twintig jaar begint op het moment van de schadeveroorzakende gebeurtenis. De relatieve verjaringstermijn van vijf jaar begint op het moment dat de werknemer bekend is met zijn schade. Ik wijs er nogmaals op dat de verjaringstermijnen niet gelden voor de aanvraag en toekenning van een MIP.

Bij psychisch letsel zie ik af van de toepassing van de verjaringstermijn van twintig jaar in verband met de posttraumatische stress stoornis (PTSS), waarbij de ontkenning van

Defensie

problemen en de vermindering van hulp onderdeel kunnen zijn van het ziektebeeld. De verjaringstermijn van vijf jaar pas ik bij psychisch letsel echter wel toe. Deze termijn begint op het moment dat een formele diagnose is gesteld en de (gewezen) werknemer bekend is met zijn letsel. Vanaf dat moment heeft de werknemer vijf jaar de tijd om een claim in te dienen. Daarmee wordt aan de werknemer een redelijke termijn geboden.

Generaal pardon

Door af te zien van de verjaringstermijn van twintig jaar voor oorlogs- en dienstslachtoffers met psychisch letsel is in feite een pardon verleend. Dit betekent dat er voor oorlogs- en dienstslachtoffers met psychisch letsel die menen dat hun schade niet volledig is vergoed geen belemmeringen zijn om te verzoeken om vergoeding van de resterende schade. Hiermee neem ik mijn verantwoordelijkheid voor deze categorie oorlogs- en dienstslachtoffers. Met centrales van overheids personeel is overleg gaande over de verdere concretisering van de volledige vergoeding van schade bij letsel dat is ontstaan onder buitengewone of daarmee vergelijkbare omstandigheden. Ik zal u over de uitkomsten informeren.

Motie-Harrewijn

Wat betreft de vraag naar de uitvoering van de motie-Harrewijn kan ik u het volgende meedelen. In de motie-Harrewijn (Kamerstuk 26 900, nr.14) werd de regering verzocht de financiering van initiatieven op het gebied van conflictpreventie, conflictbemiddeling en civiel-militaire samenwerking mede mogelijk te maken. Inmiddels maakt CIMIC alweer een aantal jaren volwaardig deel uit van het operationele optreden van de krijgsmacht en hiervoor zijn onder meer de CIMIC-projectgelden beschikbaar.

Het *CIMIC Centre of Excellence* in Budel fungeert als kennis- en opleidingsinstituut voor civiel-militaire samenwerking. Dit centrum is een internationale eenheid waaraan naast Nederland ook Duitsland, Polen en Denemarken deelnemen. Met ingang van januari 2008 zal ook Letland participeren. Er wordt samengewerkt met diverse Nederlandse en buitenlandse universiteiten en met NGO's wordt regelmatig informatie uitgewisseld. Vertegenwoordigers van de NGO's verzorgen lessen voor de CIMIC-opleidingen die toegankelijk zijn voor burgers en militairen. De deelnemers zijn onder meer afkomstig uit Nederland, andere Navo-landen

Defensie

en Partnership for Peace-landen. Ik acht het niet nodig voor deze activiteiten een aparte financiële voorziening in de begroting te treffen.

VN-resolutie verarmd uranium

Mede namens de minister van Buitenlandse Zaken informeer ik u over het stemgedrag van de Nederlandse regering over de VN-resolutie *Effects of the use of armaments and ammunitions containing depleted uranium*.

Na intensieve onderhandelingen heeft Nederland uiteindelijk tegen de resolutie gestemd, aangezien in de definitieve tekst van de resolutie nog altijd wordt gerefereerd aan schadelijke effecten van het gebruik van verarmd uranium op de menselijke gezondheid. Tot op heden is echter geen causaal verband vastgesteld tussen blootstelling aan verarmd uranium en gezondheidsklachten. Er is dan ook uitgebreider onderzoek nodig naar de effecten van verarmd uranium op de gezondheid van individuen. De positie van de Nederlandse regering ten aanzien van verarmd uranium is dus niet veranderd. Tevens heb ik u in antwoord op vragen van het lid Van Velzen (TK 2007 – 2008, aanhangsel 305) gemeld dat Defensie voortdurend het wetenschappelijk onderzoek op dit terrein en de resultaten daarvan volgt.

Financiering antipersoneelmijnen

In het antwoord van de minister van Financiën op schriftelijke vragen van het lid Van Velzen over het investeren in landmijnen (TK 2006-2007, aanhangsel 2117) bent u geïnformeerd dat het kabinet momenteel de mogelijkheden onderzoekt om de financiering van antipersoneelmijnen door banken, pensioenfondsen en beleggingsinstellingen tegen te gaan. U zult hierover nader worden geïnformeerd.

Exploitatiekosten F-16 bewapening

Tijdens het wetgevingsoverleg materieel heeft het lid Van Velzen gevraagd naar de achtergronden van het jaarlijkse bedrag van € 0,5 miljoen voor materiele exploitatie, zoals vermeld in de brief over het project 'F-16 Verbetering lucht-grond bewapening fase II' van 7 november jl. (Kamerstuk 27 830 nr. 47). Het betreft uitsluitend de geschatte kosten van de opslag en het onderhoud van deze wapens, evenals het onderhoud van de software. Aangezien het gaat om wapens die geavanceerde elektronica bevatten, moeten ze

Defensie

regelmatig worden getest en moet de opslag voldoen aan bepaalde klimatologische eisen. Het bedrag van € 0,5 miljoen heeft geen betrekking op het verbruik van deze wapens tijdens de operationele inzet.

Inzet en inzetbaarheid

Tijdens het wetgevingsoverleg materieel heeft het lid Eijssink vragen gesteld over de inzetbaarheid van materieel en personeel. Hieronder ga ik in op deze vragen.

De theoretische inzetbaarheid van het materieel is uiteengezet in de Memorie van Toelichting van de defensiebegroting 2008 (Kamerstuk 31 200 X nr. 2). In de tabellen met operationele doelstellingen voor het Commando zeestrijdkrachten (beleidsartikel 21), het Commando landstrijdkrachten (beleidsartikel 22) en het Commando luchstrijdkrachten (beleidsartikel 23) zijn per organieke eenheid de geplande inzet, de operationele gereedheid en het voortzettingsvermogen opgenomen.

Over de werkelijke inzetbaarheid wordt verslag gedaan het jaarverslag dat de derde woensdag in mei naar de Kamer wordt gezonden. In het jaarverslag wordt tevens de gerealiseerde inzetbaarheid vergeleken met de voorgenomen inzetbaarheid uit de begroting van dat jaar. In het jaarverslag 2006 (Kamerstuk 31 031 X nr. 1) staan bij de eerdergenoemde beleidsartikelen de gevraagde gegevens van 2006. In mei 2008 zal de Kamer in het jaarverslag worden geïnformeerd over de in 2007 bereikte resultaten.

De voorgenomen bijdragen aan missies worden, voor zover de besluitvorming daarover is voltooid, in de begroting opgenomen in het beleidsartikel 20 'uitvoering crisisbeheersingsoperaties'. In het jaarverslag staat in hetzelfde beleidsartikel de gerealiseerde inzet. Een niet limitatieve opsomming van de in 2006 gerealiseerde materiële inzet is opgenomen in de bijlage bij deze brief. In het komende jaarverslag geef ik een overzicht van de gerealiseerde inzet in 2007. Er is echter geen jaarpercentage te geven van het aantal eenheden dat betrokken is bij een missie. Niet alle operaties lopen gedurende het gehele jaar en bovendien hebben de betrokken eenheden tijd nodig voor de voorbereiding op hun inzet en voor de afbouw daarvan.

Defensie

Op uitdrukkelijke wens van het parlement is de begroting en dus ook de financiële verantwoording ingedeeld naar organisatieonderdelen, en niet naar capaciteiten of organieke eenheden. Met de huidige geautomatiseerde ondersteuning is het niet mogelijk kosten toe te rekenen naar materieelsoorten. Dit is ook de reden dat in 2008 een begin wordt gemaakt met de invoering van het ERP-pakket SAP, als onderdeel van het project SPEER, voor onder meer de financiële basisadministratie. Op 3 oktober 2007 heeft u een briefing gekregen over de voortgang van dit project, en met de brief van 8 november jl. (Kamerstuk 31 200 X nr. 40) heeft u daarover nadere informatie ontvangen. Met dit systeem wordt het op termijn mogelijk de gevraagde gegevens te genereren.

De omvang van het personeelsbestand is afgestemd op de behoefte voor het onderhoud en de bediening van de verschillende wapensystemen. Gezien de veelheid aan systemen en het feit dat personeel niet altijd en volledig is toe te rekenen aan één systeem, is het niet mogelijk op korte termijn een compleet overzicht van de relatie tussen het personeel en alle materiële systemen te geven. Wel kunnen, indien daaraan behoefte zou bestaan, op termijn nadere gegevens worden verschaft over specifiek materieel. Het aantal organieke eenheden met de bijbehorende personele en materiële omvang is afgestemd op het ambitieniveau van de krijgsmacht.

Al eerder heb ik u gemeld dat de vulling van de defensieorganisatie mij zorgen baart. Verschillende defensieonderdelen hebben te maken met personele onderbezetting. De krapte is vooral voelbaar bij het militaire personeel met een hoge uitzending. De economische groei en daaraan gerelateerde krapte op de arbeidsmarkt zijn daar in belangrijke mate debet aan. Het jaar 2008 zal in het teken staan van de introductie van het flexibele personeelssysteem (FPS). Met behulp van dit systeem kan het personeelsbestand beter op de taken van de krijgsmacht worden afgestemd. Met tijdelijke maatregelen, zoals het herplaatsen van personeel, de inhuur van tijdelijke arbeidskrachten en de uitbesteding van werk, kan nog steeds aan de operationele verplichtingen worden voldaan. Er wordt naar gestreefd de tekorten weg te werken door de wervingsinspanning te vergroten en in te zetten op het behoud van ervaren personeel.

Defensie

Nieuwe strategische en technologische ontwikkelingen hebben continu de aandacht van Defensie. Zo nodig worden de aard en de inrichting van de krijgsmacht hieraan aangepast en worden nieuwe materieelbehoeften gesteld. Ramingen van de levensduurkosten worden tijdens het gebruik van het materieel regelmatig geactualiseerd. De levensduurkosten zijn echter niet alleen afhankelijk van beslissingen die tijdens de behoeftestelling en de verwerving worden genomen. Ook de wijze waarop het materieel in de praktijk wordt gebruikt is van invloed. Verandert het gebruiksprofiel wezenlijk, bijvoorbeeld door de inzet in Afghanistan in plaats van in Europa, dan kunnen de ramingen van de levensduurkosten fors gaan afwijken van de aanvankelijk voorziene levensduurkosten. Nieuwe ervaringen worden uiteraard betrokken bij nieuwe en vervangingsinvesteringen in defensiematerieel.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Defensie

Bijlage: Overzicht inzet materieel 2006 (niet limitatief)

Operatie	Locatie	Periode	Bijdrage	Materieel	Personele aantallen
Middellandse Zee					
Active Endeavour	Middellandse zeegebied	wisselend	Maritieme patrouille	1x fregat	155
Unifil Libanon	Voor kust Libanon	Vanaf dec. 2006	Maritieme patrouille	1 x fregat	155
NRF					
NRF 6	Stand-by	Jan. tot juni '06	Oppervlakteschepen, ADX/FBX Jachtvliegtuigen, TMD, Speciale eenheden mariniers	Fregat, mijnenjager 12 x F-16, 2 x Patriotvuureenheid, Sf-uitrusting	800-900
NRF 7	Stand-by	Juli tot dec. '06	Oppervlakteschepen, ADX/FBX Jachtvliegtuigen, TMD, Tankercapaciteit	Fregat, mijnenjager, 12 x F-16, Patriotvuureenheid, KDC-10	Ca. 600
Europa					
EUFOR (per 2-12-2004)	Bosnië-Herzegovina	Geheel 2006	National Support Element (NSE); Normal framework operations (NFO); Liaison Observation teams (LOT); KMar-detach (IPU).	Diverse voertuigen waaronder: wielvoertuigen, terreinvoertuigen (MB's).	Geleidelijke afbouw van 330 naar 280
EU Monitoring Mission (EUMM)	Servië, Kosovo Albanië	Geheel 2006	Waarnemers	Diverse voertuigen	3
Afghanistan					
ISAF	Afghanistan	Van 08/04/06	Deel uitmakend van het Navo HQ en andere ondersteuning aan ISAF (CONTCO/NSE)	MB's, 2 x Patria en diverse white fleet voertuigen	80 militairen
		Van 25/08/04 tot 01/10/06	Provincial Reconstruction Team Baghlan	Wielvoertuigen, waaronder vijf Patria's, tien MB's en 4 & 5 tonners.	185 militairen
ATF	Afghanistan	Tot 20 oktober 2006	Transport detachement	C-130	22 militairen
		Van 24/03/05 tot 05/06	F-16 detachement ATF (vanaf 7 juli 2007) Staf Cougar	4 x F-16	110 militairen
		Van 05/06/06 tot 11/06/06		8 x F-16	120 militairen
		Van 11/06/06		6 x F-16	110 militairen
		Van 29/03/04	Apache-detachement	6 x Apache gevechtsheli's	Aantal militairen is opgenomen in TFU-aantal.
	Van 01/04/06	Heli-detachement	5 x Cougar		
ISAF Stage III	Afghanistan	Van 01/05/06	Deployment Task Force	28 x Patria's, 28 x YPRn	1100
		Vanaf 01/08/06	Task Force Uruzgan inclusief CONTCO/NSE, Cougar en Apache-detachement	28 x Patria, 28 x YPRn, 12 x Fennek, 23 x Bushmasters, Nyala, 3 x Pantserhouwitsers,	1430
		Van 11/06/06	Leiding over hoofdkwartier Regional Command South.	12 x Fennek, 23 x Bushmaster, 8 x Sperwers	200

 Defensie

Operatie	Locatie	Periode	Bijdrage	Materieel	Personele aantallen
OEF	Afghanistan	Van 04/05/06 tot 04/06/06	Korps CommandoTroepen aangevuld met speciale eenheden van Korps Mariniers, ondersteund door helidetachment.	Diverse types wielvoertuigen o.a. soft tops MB's en 4 x Chinook transporthelikopters	165 SF militairen + 85 helidetachment
Golfregio					
Enduring Freedom CTF 150	Golfregio	Van 12/05/06 tot 04/06/06	Maritieme Patrouille	1x fregat met commandostaf, 1 x bevoorradingsschip, 1 x onderzeeboot	395
Afrika					
BSB in DRC (Congo)	Ambassade Kinshasa	Van 16/10/06 tot 15/12/06	Marechaussee beveiliging	2 civiele 4WD pantservoertuigen	2
EUFOR in DRC (Congo)	Kinshasa	Van 07/06/06 tot 12/06/06	Stafofficieren, infanteriepeloton en chirurgisch team	5 MB Soft Top	44
Overige bijdrages en Noodhulp					
Noodhulp Pakistan	Bagh	11/05/06 tot 01/06/06	Noodhospitaal	Veldhospitaal met diverse voertuigen	130
Suriname overstroming	Langa Tabiki & Stoelmaneiland	18 tot 25 mei	Verstrekking noodhulpgoederen	Landing platform dock met 4 Lynx helikopters, F-60 en RHIBs	15 & bemanningen helikopters / F-60

N.B. Dit niet limitatieve overzicht van ingezet materieel en personeel is een momentopname voor het uitvoeringsjaar 2006. Aan dit beeld kan niet de conclusie worden verbonden dat ander materieel geen betekenis zou hebben in het kader van het ambitieniveau van de krijgsmacht. In recente operaties zijn bijvoorbeeld ook de Leopard-2 tanks (SFOR van december 1996 tot december 2004) ingezet. Het ambitieniveau geeft weer wat Defensie moet kunnen inzetten, niet wat Defensie in een periode metterdaad inzet.